

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

26E JAARGANG

WOENSDAG 25 JUNI 1941

No. 1327

COMMISSIE VAN REDACTIE:

J. G. Koopmans, P. Lieftinck, N. J. Polak, J. Tinbergen
en F. de Vries.

Secretaris van de Redactie: M. F. J. Cool.

Redactie en Administratie: Pieter de Hoochweg 122, R'dam-W
Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruigelaatweg.
Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408 (ten name van
„Economisch-Statistische Berichten”).

Abonnementsprijs voor het weekblad, waarin tijdelijk
is opgenomen het Economisch-Statistisch Maandbericht,
franco p. p. in Nederland f 21*.— per jaar. Buitenland en
koloniën f 23.— per jaar. Abonnementen kunnen met elk
nummer ingaan en slechts worden beëindigd per ultimo van
elk kalenderjaar. Losse nummers 50 cent. Donateurs en
leden van het Nederlandsch Economisch Instituut ontvangen
het weekblad gratis en genieten een reductie op de verdere
publicaties. Adreswijzigingen op te geven aan de Administratie.

Advertenties voorpagina f 0.50 per regel. Andere pagina's
f 0.40 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief.

INHOUD.

	Blz.
Nederland's positie ten opzichte van de ontwikkeling der snelvriesconservenindustrie door Mr. H. J. Onnes	390
Financiering van de vlottende staatsschuld door Dr. A. Houwink	393
Het kampwerk voor jonge mensen door Meyer de Vries	394
De Rijksmiddelen over Mei 1941	396
Buitenlandsche medewerking. De spoorwegverbindingen van Italië mét Noord- en Noord-West-Europa door A. Giordano	397
Overheidsmaatregelen op econo- misch gebied	398
Maandcijfers. Overzicht van den stand van de Rijksmiddelen ..	399
Statistieken. Wisselkoersen — Bankstaten	399—400

GELD- EN KAPITAALMARKT.

Op de *geldmarkt* zijn geen bijzondere factoren te vermelden. De invloed van de stijging der buitenlandsche wisselportefeuille van De Nederlandsche Bank blijft gestadig aanhouden. Terwijl aldus de ter beschikking van de markt staande middelen toenemen, is bij een deel van de *credietvraag* een vermindering te constateeren. De omvang van de voorschotten tegen effectenonderpand loopt, mede als gevolg van de maatregelen inzake den handel in certificaten van Amerikaansche aandelen, geleidelijk terug. Voor zoover de koopers der uit dien hoofde geliquideerde posities niet uit gehamsterden bankpapiervoorraad putten, dan wel uit middelen, uitgezet op een dusdanige wijze, dat zij niet uiteindelijk op de *geldmarkt* waren geplaatst, beteekent deze ontwikkeling dus een op zichzelfstaande verruiming van de markt. Vindt de betaling door de koopers plaats uit bankdeposito, dan is er evenwicht tusschen de vermindering van de credietuitzetting en van het credietaanbod.

De *obligatiemarkt* heeft in de afgelopen week, waarin van de uitbreiding van het oorlogsgebied nog niets bekend was, een uitgesproken vaste stemming aan den dag gelegd. De omzetten waren niet bijzonder omvangrijk, maar de koersen stonden ononderbroken onder een opwaartschen druk. Verschillende factoren zullen daartoe hebben meegewerkt. In de eerste plaats is daar het verslag van De Nederlandsche Bank, dat o.m. duidt op den wensch van de autoriteiten, om het beschikbare spaarkapitaal in de allereerste plaats te kanalisieren in de richting van de obligatiemarkt. De desbetreffende uitlatingen konden niet nalaten, een psychologische steun voor de obligatiemarkt te zijn. Vervolgens verneemt men niets meer inzake de nieuwe leening, en de geruchten daarover waren toch de voornaamste oorzaak van den druk op het koerspeil, die eenigen tijd geleden inzette. En tenslotte realiseert men zich meer en meer, welk een groote beteekenis de koppeling van de Nederlandsche kapitaalmarkt aan de Duitsche met zijn overvloedig aanbod beteekent.

De *aandelenmarkt* was over het geheel genomen ongeanimeerd. De omzetten ter beurze werden nog eenigszins op peil gehouden door transacties in Amerikaansche certificaten, waarin nog slechts korten tijd handel mogelijk is. Nederlandsche waarden lagen over het algemeen verwaarloosd, hoewel af en toe de stemming, voor zoover die uit het koersverloop bleek, niet ongunstig was. Enkele dagen gaven zelfs een flinke koersstijging voor de hoofdfondsen te zien, maar die beweging werd toch tegen het einde van de week weer door een reactie gevolgd. De tendens was dus in de verslagweek onzeker; de omzet bleef onveranderlijk uitermate gering. De daghandel zorgde af en toe voor eenige opleving, maar het publiek hield zich over het algemeen afzijdig. De nieuwe week, politiek en militair sensationeel begonnen met het plotseling uitbreken van den oorlog met Rusland, opende ter beurze met een vaste stemming op de aandelenmarkt.

NEDERLAND'S POSITIE TEN OPZICHTE VAN DE ONTWIKKELING DER SNELVRIES-CONSERVENINDUSTRIE.

In een tweetal vorige artikelen is een overzicht gegeven van de ontwikkeling van de snelvriesconservenindustrie in Amerika¹⁾ en van de ten deele ten uitvoer gelegde plannen tot opbouw van een dergelijke organisatie in Duitsland²⁾.

In dit opstel zal de beteekenis van de ontwikkeling van zulk een industrie voor Nederland aan een bespreking worden onderworpen.

Het ligt voor de hand, dat Nederland groot belang heeft, niet in de eerste plaats bij een eigen snelvriesconservenindustrie, maar vooral bij de ontwikkeling van dergelijke industrieën met eigen distributie-apparaat in naburige landen. De producten toch, die voor verwerking in de snelvriesconservenindustrie in aanmerking komen en geëxporteerd kunnen worden, zijn vrijwel alle voortbrengselen van die takken van agrarische productie, die steeds een aanzienlijk grootere opbrengst gaven dan ons eigen land verbruikte, en die dan ook de laatste jaren vóór den oorlog met afzetmoeilijkheden hadden te kampen. Groente en fruit, twee zeer belangrijke grondstoffen voor de snelvriesconservenindustrie, worden door den hoog ontwikkelde *tuinbouw* in verschillende streken van ons land in overvloed en in prima kwaliteit voortgebracht. Onze intensieve *veeteelt* levert vleesch en boter, beide geschikt voor verduurzaming door middel van het snelvriesprocédé. Van onze *pluinveeteelt* komt niet slechts het gevogelte daarvoor in aanmerking, maar evenzeer de eierstruif, voor zoover die voor bakkerij- en industrie-doeleinden dient; al zal het Nederlandsche ei door zijn bijzondere kwaliteiten en daardoor gemotiveerde hoge productiekosten aangewezen blijven op den afzet voor de verse consumptie.

En tenslotte heeft onze nationale *visscherij*, waarvan de verouderde uitrusting en de dientengevolge noodlijdende positie slechts door een gelijktijdige modernisering en rationalisatie van zoowel het vangst- als het verwerkings- en het distributie-apparaat, kan worden verbeterd, het grootste belang bij, ja, zelfs het recht op de toepassing van deze moderne wijze van conserveren. Hier is men ons niet alleen in Amerika, Japan en Duitsland, maar ook reeds in Engeland voorgegaan. Naar het voorbeeld van de drijvende walvischfabrieken is zelfs een groot schip uitgerust, met een gecombineerde vischmeel- en snelgevroren vischfiletfabriek met vriesopslagruimte, waardoor van verafgelegen vischgronden, noordelijke zoowel als zuidelijke, de visch volkomen versch kan worden aangevoerd.

Hoewel de ontwikkeling en ook de eigen praktijkstudie in Amerika juist bij visch een aanvang nam, zal allereerst het meest actueele Nederlandsche belang: de groente- en fruitverwerking in Nederland, worden bezien. De beteekenis van een snelvriesconservenindustrie *op breeden grondslag* is voor ons land intusschen evident.

In de zoeven genoemde artikelen over de ontwikkeling in Amerika en Duitsland is geconstateerd, dat een aantal factoren op de ontwikkeling van dit bedrijf een stimulerenden invloed uitoefenen, zelfs voorwaarden zijn voor die ontwikkeling, en dat de groei van het bedrijf op zijn beurt weer invloed op andere bedrijfstakken kan hebben. Voor een juist overzicht heeft het zin deze punten nog even in het kort te resumeeren.

Factoren, die de ontwikkeling van de snelvriesconservenindustrie bevorderden.

De allereerste factor, die de ontwikkeling van de snel-

vriesconservenindustrie mogelijk heeft gemaakt, is van technischen aard: het behoud van de natuurlijke eigenschappen van het volrijpe, bederfelijke product van de allerbeste kwaliteit, ondanks vervoer over langen afstand of opslag gedurende een seizoen. Daardoor opent de snelvriesconservenindustrie een perspectief, dat niet binnen het bereik van andere conserveermethoden ligt. Het product van de snelvriesconservenindustrie kan praktisch met het verse gelijk staan; de vraag naar deze verse, resp. snel-ingevroren, producten, kan dus zoowel naar plaats als naar tijd worden uitgebreid.

Bij het snel-ingevroren product, dat bij den consument niet de plaats inneemt van de conserven in blik, glas of zout, maar in de sfeer van de verse producten past, is de voor het verse goed noodzakelijke bewerking in de keuken overbodig en de kookduur kort. Het is schoongemaakt, kant en klaar afgestapt in standaardhoeveelheden en, uniform van kwaliteit, voor zooveel nodig, door voorafgaande variëteitsselectie.

De aan de distributie voorafgaande industriële bewerking, waarbij het verse goed naar gewicht en volume gereduceerd wordt, na te zijn ontdaan van afval (peulen van doperwtten, schillen en steenen van bepaalde vruchten, ingewanden, koppen en graten van visch, huid, ingewanden en beenderen van vee) geeft, doordat anders dan bij de blikconserven geen water wordt toegevoegd, groote besparingen op vervoerkosten — zoowel van producten als van afvallen — en maakt centralisatie van afvalverwerking mogelijk.

Voorwaarden voor de ontwikkeling van een snelvriesconservenindustrie.

Zoowel de techniek van het snelvriesprocédé als de doelstelling daarvan — verduurzaming met behoud van de natuurlijke eigenschappen — vereischen prima kwaliteit en geschiktheid van grondstoffen. Verwerking van minder geschikte variëteiten en kwaliteiten brengt de ontwikkeling van dezen bedrijfstak van meet af aan in gevaar.

Het delicate karakter van de teelt, de bewerkingsmethode en het product zelf eischt waarborgen van deugdelijkheid voor den consument. Aflevering onder betrouwbaar merk in standaardkwaliteit is dus noodzakelijk, maar daarnaast ook deskundige bewaring bij de wederverkoopers en dus installatie van vrieskasten met lage temperatuur (—18° - —20° C) tot bij den detailhandel. Deze factoren maken een sterke concentratie van het bedrijf met een uitgebreide, systematisch opgezette en goed gecontroleerde verkooporganisatie tot een voorwaarde voor de ontwikkeling. De uiteenzettingen over Amerika en Duitsland toonden reeds aan, dat in ieder dezer groote landen bij deze industrie een paar concerns domineeren. In Duitsland zijn dat het Andersen-Reemtsma concern en het Unilever-Solo Feinfrost concern.

Invloed van de snelvriesconservenindustrie op andere bedrijfstakken.

Concentratie in de verwerking en *vergroting van de exportvraag naar een allereerste kwaliteit, volkomen rijp, volkomen versch product* zullen moeten en kunnen leiden tot verfijning van de gradeering der artikelen, volgens criteria, die voor distributie in verschen toestand en voor invriezing analoog zijn. Zulk een gradeering met rationeele prijsdifferentiatie naar kwaliteit en netto rendement zal haar invloed op de teelt niet missen, zoowel wat betreft de keuze van variëteiten als ten aanzien van de zorg voor het gewas en de opvoering van de hoedanigheden, waar het op aankomt. Ook de wijze waarop en de plaatsen waar de variëteitsselectie, de teelt, de verzameling, de verwerking van het goed en de verkoop plaats zullen vinden, alsmede de structuur van de distributie van het verse product, (en voor directe consumptie,

¹⁾ De snelvriesconservenindustrie in de Vereenigde Staten, E.-S. B. van 14 Mei 1941, No. 1321, blz. 304/307.

²⁾ De snelvriesconservenindustrie in Duitsland, E.-S. B. van 21 Mei 1941, No. 1322, blz. 319/321.

en als grondstof ter verwerking) zullen door een systematischen opzet van de snelvriesconservenindustrie worden beïnvloed.

Anderzijds zal het in standaard-kwaliteiten, standaard-hoeveelheden en standaard-verpakkingen onder merk aangeboden product van de snelvriesconservenindustrie een verschuiving en een rationalisatie teweeg kunnen brengen in de distributie, waar de detailhandel de handhaving van vaste prijzen en marges, de uitschakeling van bederf- en gewichtsverlies en de beperking van het aantal distributiepunten op prijs zal weten te stellen.

Belangen van den Nederlandschen tuinbouw.

Wenden wij ons thans tot de specifiek Nederlandsche problemen, dan zullen wij ons, zonder de beteekenis van de artikelen visch, vleesch, gevogelte, eierstruif en boter te veronachtzamen, beperken tot de behandeling van groente en fruit, waarvoor het project hier te lande het meest actueel is. Nederland neemt onder de tuinbouwlanden een vooraanstaande plaats in, vooral door de van ouds uitstekende kwaliteit van zijn primeurs. Naast landen als Frankrijk, Italië, België, Spanje en Bulgarije met veel warmer klimaat, hebben de Nederlandsche tuinders zich op hun allereerste plaats weten te handhaven, niet alleen door uitbuiting van de gunstige natuurlijke factoren als geschikten bodem en relatieve luchtvochtigheid met wisselende dag- en nachttemperatuur, maar vooral ook door de groote werkkraft, zorgvuldigheid en kundigheid, die zij, onderricht door prima vakonderwijs en met de practijk nauw verbonden tuinbouwconsulenten, aanwenden ter verkrijging van een versch product van de allereerste kwaliteit. De unieke organisatie van de veilingen, de kwaliteitscontrole op den export en het snelle vervoer hebben het opvoeren en de handhaving van de kwaliteit op den weg naar de binnen- en buitenlandsche verbruikers mogelijk gemaakt.

Zonder twijfel zal de vraag naar verse groenten en vruchten een overwegende rol blijven spelen bij den binnenlandschen afzet, al is dan ook de Nederlandsche consumptie van conserven — in 1938/39 alleen al voor f 24.000.000. — aan groente en fruit in blik — niet gering. Het is een bekend feit, dat niet alleen in de groote keukens van ziekenhuizen, cafetaria's, pensions en dergelijke, maar ook in de zeer vele dienstbodenlooze huishoudens, de *arbeidsbesparende*, kwalitatief uniforme conserve nu reeds een groote rol speelt, zelfs (voor pensions speciaal!) in den tijd, dat het desbetreffende verse product aan de markt is. Het snelvriesprocédé nu opent daarnaast de mogelijkheid, den afzet van het kant en klaar schoon-gemaakte, verse product uit te strekken tot buiten het teeltseizoen, en tot gebieden, welke te verval zijn gelegen om van de verse waar in onbewerkten toestand te worden voorzien, zooals Midden- en Oost-Europa en Scandinavië, waar kennelijk behoorlijke vraag bestaat³⁾. De vraag in deze afzetgebieden, uiteraard gebaseerd op de aldaar heerschende gewoonten en den smaak van de verbruikers, behoort niet slechts de verwerkers, maar ook de telers van de groente en het fruit te leiden. Zoodoende wordt de snelvriesconservenindustrie geen „Verwertung“ van in de markt voor verse waar onverkoopbare overschotten, maar een prikkel tot de teelt van die bepaalde soorten, rassen en variëteiten, welke door de afnemers — directe consumenten zowel als (eventueel) blikconservenfabrieken — van de snel-ingevroren producten worden gevraagd, juist alsof zij die artikelen versch ter plaatse koopen, resp. verbruiken.

Bij het kiezen van de te telen soorten, rassen en variëteiten en bij het niet volkomen rijp oogsten (aard-

³⁾ Voor visch zijn zelfs vrij nabijgelegen gebieden al te verval om van verse waar te worden voorzien. Zoo is werkelijk verse zoutwatervis in Twente en in het Limburgsche mijngebied vrijwel onbekend.

beien, kersen e.d., kunnen nooit volrijp worden vervoerd) heeft men zich tot dusverre laten leiden door de vraag in de nabijgelegen afzetgebieden en de houdbaarheid in verschen toestand bij export daarheen: Doperwtten in peul en boonen moesten b.v. wegens vatbaarheid voor broei binnen ca. 10 uur en dan nog zeer luchtig gestuwd, naar de plaats van bestemming vervoerd zijn. Nieuwe criteria worden thans: de per variëteit en grondsoort zeer wisselende geschiktheid voor snelvriesconserveering en de smaak en consumptiegewoonten ook in verderaf gelegen afzetgebieden. Laatstgenoemde factor is daarom van temeer beteekenis, omdat ook in die verder afgelegen streken concurrentie zal worden ondervonden van andere exportlanden, die tegelijkertijd door het snelvriesprocédé ook ons nabije afzetgebied met lagere transportkosten beter dan tot dusverre zullen kunnen bereiken. Vooral de goedkoopere productie van zuidelijker gelegen landen kan een ernstige concurrent blijken.

Voor binnenlandschen afzet en speciaal voor export zal het daarom noodzakelijk zijn, dat ons land groote kwantums werkelijk allereerste, zooveel mogelijk uniforme kwaliteiten van alle soorten levert en dat zulks wordt bevorderd door prijs-vaststelling naar een rationeel gedifferentieerde kwaliteitsgradeering, volgens de eischen, die de directe consumptie daaraan stelt, t.w.: volkomen rijpheid, verschheid en gaafheid met uniforme sorteering. Bij de vaststelling van de thans aan de veilingen bestaande gradeeringen wordt natuurlijk voornamelijk naar export-kwaliteit geagreed en juist tegenwoordig weinig verrijnd. Met de snelvriesconservenindustrie kon uiteraard nog geen rekening worden gehouden, zoodat men zich ook nog geen oordeel heeft kunnen vormen omtrent nieuwe mogelijkheden, welke de export van b.v. asperges, peultjes e.d. naar Scandinavië biedt, noch ook van eventueel afwijkende eischen, welke aldaar gesteld worden aan zacht fruit, boonen en doperwtten, die in verschen toestand daarheen tot nu toe niet konden worden uitgevoerd.

Zoowel bij de verrijning dezer gradeering als bij de daarop afgestemde variëteitenselectie kunnen de Amerikaansche, deels nog particuliere gradeeringen voor snelgevroren groente en fruit een richtsnoer vormen. Daarbij zullen de praktijkervaringen hier te lande van een zelf inkoopenden detaillist in verse primeurs, getoetst aan die van de verwerkers in de snelvriesbranche, van groote waarde blijken.

Indien ons land zich, geprikkeld door deugdelijke voorlichting en door middel van betaling van kwaliteitspremie, gebaseerd op objectieve „verse“ gradeeringen, blijft toeleggen op het opvoeren van de kwaliteiten van onze prima producten, heeft het alle kans, aan de spits te blijven, ondanks de lagere productiekosten in de zuidelijker landen. Dit geldt vooral voor de *groenten*. Het feit, dat in Amerika de voornaamste productiegebieden een gematigd klimaat hebben, gevoegd bij de ervaring, dat vele Amerikanen het aroma en den smaak van ons *zacht fruit* meermalen, en niet enkel uit beleefdheid, hebben geroemd, stemt tot gerustheid, mits wij ook in deze diligent blijven. Voor zacht fruit is variëteitenselectie met het oog op de concurrentie van geuriger en kleuriger zuidelijke producten urgent.

Van groote beteekenis is bij dit alles, dat het productie-seizoen voor verschillende soorten groente en fruit zal kunnen worden verlengd door aan de verwerkingsperiode aangepaste keuze van vroege en late variëteiten, welke voor de snelvriesconservenindustrie bijzonder geschikt zijn. Daarvan zal weer een prikkel uitgaan en daardoor zal de mogelijkheid geopend worden voor een absoluut noodzakelijke ontwikkeling, die ook voor het overige bedrijf van belang is, nl. vergrooting van de per rayon of teler per soort of variëteit te betelen oppervlakten en bovendien rationalisatie en versnelling (bij toename van den afzet van bijv. doperwtten ook mechanisatie) van de oogstmethode, teneinde de groente en het fruit *binnen*

enkele uren volrijp en versch van het veld of den boomgaard in de fabriek te kunnen afleveren, om het daar onoverwijd te verwerken. Voor bepaalde groenten is een regeling in die richting reeds nu absoluut urgent en doorvoerbaar.

Het verwerkingsbedrijf.

De in normale omstandigheden door het snelvervoer als het ware verkleinde afstanden en de geringe oppervlakte van ons land, waar op talrijke plaatsen een intensieve teelt wordt aangetroffen, dragen het gevaar in zich van te groote versnippering van krachten, indien, nu de transportmogelijkheden tijdelijk beperkt zijn, bij teveel productiecentra snelvriesbedrijven zouden worden gevestigd. Concentratie in dezen bedrijfstak — welke de bestaande conservenindustrie geenszins overbodig maakt — kan en moet tot rationeële keuze van het aantal fabrieken en van de plaatsen van vestiging leiden. De reeds bestaande gunstig gelegen fabrieken zullen daarbij met eigen of voor derde rekening te installeren snelvries-apparaten vermoedelijk grootendeels als loonbedrijven worden ingeschakeld.

Slechts wanneer de inkoop, de verwerking en de distributie in één hand zijn, kan op den duur het volle profijt van dezen bedrijfstak worden verkregen. Kleine zelfstandige bedrijven, die voor export niet over behoorlijke transportmiddelen en over een wijdvertakte en goed met vriesinstallaties toegeruste landelijke of internationale verkooporganisatie tot aan den consument beschikken, zouden voornamelijk slechts aan grootverbruikers kunnen leveren, zooals restaurants, pensions, passagierschepen, ziekenhuizen, banketbakkerijen, bedrijfskeukens, legeronderdeelen, fabrieken van prima jams e.d.; evenals thans nog, nu door de oorlogsomstandigheden het net van detaillisten met vrieskasten in Europa, het in Duitschland, nog beperkt is, de afnemers in het groot het voornaamste debiet vormen. Op den duur bleek een dergelijke, eenzijdig gerichte afzet een kwetsbaar punt van een der Amerikaansche bedrijven. Intusschen zal ons land, gezien de hoge kwaliteiten van onze primeurs en van ons zacht fruit, zich op den duur moeten oriënteren op de productie voor den afzet aan particulieren, die bewerkelijker is en dus, zoowel in de teelt zelf als in de fabricage, de hulpbedrijven en de distributie meer werkgelegenheid schept. Daarvoor is noodig, het kan niet genoeg worden herhaald, een prima volkomen rijp, versch product en nauw contact tusschen teelt van de grondstof en distributie van het geconserveerde product; concentratie dus, verticaal zoowel als horizontaal, van den inkoop der groenten en vruchten af tot aan den detaillist, resp. consument.

Concentratie kan ook voorkomen, dat een te sterke expansie den bedrijfstak reeds na korten tijd voor afzetmogelijkheden plaatst. Het voorbeeld van Amerika is ten deze veelzeggend. Aldaar is in 1937 en 1938 een zoo groote uitbreiding aan de snelvriesconservenindustrie gegeven, dat, ondanks de toeneming van den afzet in de Westelijke Staten, een vrij ernstige terugval, speciaal voor de slechtst geoutilleerde bedrijven, in 1939 niet is uitgebleven. Zulks blijkt uit de volgende Amerikaansche productiecijfers van enkele der belangrijkste artikelen:

Groente	1937	1938	1939
	in duizenden ponden		
Oostelijke Staten	52.297	55.831	42.984
Westelijke Staten	20.212	30.921	29.592
Totaal Vereenigde Staten	72.510	89.752	72.577
Daarvan:			
Asperges	6.259	8.030	7.366
Doperwten	26.198	34.084	26.594
Gedopte verse witte boonen	17.995	19.650	15.412
Spinazie	4.333	3.773	3.753

Vruchten

Aardbeien	43.507	55.533	50.779
Appelen	2.302	1.070	2.172
Boschbessen ⁴⁾	337	1.681	1.106
Bramen	6.781	3.990	7.415
Druiven (incl. druivenpulp en -sap)	3.590	7.076	8.787
Frambozen	11.553	10.530	10.362
Kersen	33.264	29.017	39.733
Perziken	964	4.407	6.812

Deze cijfers geven ook eenigszins de ervaring in Amerika weer ten aanzien van de soorten groente en fruit, welke voor het snelvriesprocédé het meest in aanmerking komen. Al zullen verschillende factoren hier anders zijn dan in Amerika, toch kan deze ervaring in zooverre van nut zijn, dat zij een aanwijzing vormt om vooreerst met enkele hoofdproducten te beginnen.

Ontwikkeling in de naaste toekomst en daarna.

Waar het initiatief voor de ontwikkeling van de snelvriesconservenindustrie ter voorziening van het Europeesche continent momenteel onmiskenbaar in Duitschland ligt, mag men verwachten, dat onder leiding van Duitsche instanties dit bedrijf vooral in handen van de aldaar werkende twee groote concerns zal worden geconcentreerd.

De voorwaarden voor een ontwikkeling in de aangegeven richting kunnen dan worden vervuld, tenzij de transport-, distributie-, en verkoopkosten tengevolge van den geforceerden groei onder oorlogsomstandigheden te sterk zouden stijgen.

Gezien de in Duitschland bestaande tendens, om de prijschaar tusschen agrarische grondstoffen en industriële prestaties en producten ten gunste van de bodemproductie te beïnvloeden, mag bovendien met stelligheid worden verwacht, dat bij de vaststelling van de prijzen voor teelt en verwerking der in aanmerking komende eerste kwaliteiten groente en fruit een zeer behoorlijk loonend niveau zal worden nagestreefd. Dit is een praemisse voor de opheffing van veel sociale en economische misstanden in diverse tuinbouwdistricten. Daarbij zullen van industriële — vooral óók Duitsche — zijde in ruime mate niet te dure industrieproducten moeten beschikbaar komen.

De voorziening van het thans economisch als één gebied geldende, op zelfvoorziening aangewezen, Europeesche vasteland, kan de Nederlandsche tuinbouwproducten in bevroren toestand tot ver in Midden-Europa en in Scandinavië doen doordringen.

Zoodra het overzeesche verkeer weer mogelijk zal zijn, zal allereerst Engeland weer als afnemer in aanmerking kunnen komen. De snelvriesconservenindustrie met eigen distributie-organisatie was vóór den oorlog ook in dat land reeds in opkomst en men zal er in de toekomst een groot deel van zijn vroegeren import aan verse groenten, versch fruit en vruchtenpulp ongetwijfeld in snel-ingevroren toestand aankopen. Terecht werd daar te lande uit hygiënische overwegingen steeds sterker geageerd tegen het conserveeren met zwavelig zuur van de door ons land in tientallen millioenen kilo's daarheen geëxporteerde vruchtenpulp, waardoor het gehalte aan vitamine C geheel verloren gaat; een der redenen, waarom dit conserveermiddel in Amerika sinds jaren is verboden. Proeven tot het onmiddellijk na den oogst verwerken van met het oog op den afzet in Engeland op variëteit goed geselecteerde topkwaliteiten zullen ook in deze richting nut afwerpen.

Voorts zal ook transoceanische export tot de mogelijk-

⁴⁾ Exclusief ongeveer 5 millioen pond invoer uit Newfoundland.

heden gaan behooren. Het staat vast, dat men in Oost- en West-Indië belangstelling zal hebben voor het in bijna verschen toestand geconserveerde product van Nederlandschen grond. Ook Zuid-Afrika, Zuid-Amerika en Australië, waar onze zomergroenten en ons zomerfruit in den winter snelgevroren kunnen arriveeren en vanwaar terugvracht aan vriesgoed beschikbaar is, zullen voor onze bodemproducten bereikbaar zijn.

De snelvriesconservenindustrie opent, gelijk men ziet, bij juist inzicht en volle activiteit perspectieven voor eenige vitale Nederlandsche bedrijfstakken.

Mr. H. J. ONNES.

FINANCIERING VAN DE VLOTTENDE STAATSSCHULD.

Blijkens de wekelijksche publicatie van den stand van 's Rijks kas zijn de geldbehoefte van den Staat in het laatste jaar sterk toegenomen; het uitstaande bedrag aan schatkistbiljetten en promessen had volgens de opgave per 14 Juni 1941 de som van f 1,5 milliard overschreden. Het loont de moeite na te gaan, hoe de financiering van deze wassende vlottende schuld zich voltrekt en in het bijzonder, welke functie de particuliere banken hierbij vervullen.

's Rijks schatkist, onderscheidenlijk de instanties, die zij financiert, heeft uit hoofde van haar taak uitgaven te verrichten. Voor zoover de schatkist deze uitgaven niet uit loopende ontvangsten, als hoedanig in de eerste plaats de belastingen in aanmerking komen, kan dekken, moet zij zich de middelen verschaffen door te leenen op korten termijn. Dit geschiedt door plaatsing van schatkistpapier bij De Nederlandsche Bank en bij andere banken of lichamen, die het papier voor liquide belegging kunnen gebruiken. Het gevolg van plaatsing bij De Nederlandsche Bank of bij andere finantiele instellingen is verschillend; in het eerste geval worden nieuwe geldmiddelen in het verkeer gebracht en in het tweede geval wordt van de credietcapaciteit van de finantiele instellingen gebruik gemaakt. Beide factoren dienen nader in oogenschouw te worden genomen.

De vermeerdering van de geldhoeveelheid via het actief bedrijf van De Nederlandsche Bank vindt uiteraard niet alleen plaats door onderbrenging van schatkistpapier bij deze instelling, maar ook door de andere operaties. Bij een vergelijking van de weekstaten der centrale bank, die tegen het einde van October 1940 en Mei 1941 werden gepubliceerd, blijkt, dat uit hoofde van de verschillende operaties een toeneming van de opeisbare schuld plaats vond van ongeveer f 240 millioen. Ook wanneer rekening gehouden wordt met een aanmerkelijke oppotting van geld, mag uit dit cijfer toch tot een aanzienlijken toevoer van geld aan het verkeer en dus uiteindelijk aan de finantiele instellingen geconcludeerd worden.

Wat de plaatsing van schatkistpapier bij anderen dan de centrale bank betreft, is het aannemelijk, dat de particuliere banken in overwegende mate de houders van dit papier zijn; de vijf groote banken hebben, zooals uit haar maandstaten valt af te leiden, reeds ongeveer de helft van het in totaal uitstaande bedrag aan schatkistpapier in portefeuille. In aanmerking nemende, dat de credietverleening aan en de uitzetting van gelden in het buitenland door de particuliere banken tot dusverre van beperkte betekenis is geweest, heeft het opnemen van schatkistpapier door de banken tot gevolg gehad, dat de gelden, waarover de schatkist de beschikking kreeg, na het verrichten der staatsuitgaven, weder naar de banken toe-vloeden en in het land bleven. Er heeft het bekende proces van schepping van giraal geld plaats gevonden, dat het onderbrengen van schatkistpapier bij de banken vergemakkelijkt. Wij zien dus, dat zowel de ontwikkeling van de positie van De Nederlandsche Bank als van de

particuliere banken aan de financiering van de geldbehoefte van den Staat dienstig was. Als derde factor kan nog worden gewezen op de uitbreiding van de chartale geldhoeveelheid in den vorm van een toegenomen uitgifte van grof zilver en zilverbons; deze factor heeft echter in vergelijking met de andere genoemde ondergeschikte betekenis mede door het bekende verschijnsel van oppotting van zilveren teekenuunt.

De hiervoor aangeduide toevloeiing van gelden naar de particuliere banken voltrekt zich in den vorm van aflossing van debetsaldi en het kweken of vergrooten van creditsaldi. Deze ontwikkeling laat zich in de door publicatie beschikbare cijfers naspeuren. De factoren, die hiervoor van belang zijn, zijn de toeneming van het door middel van uitgifte van schatkistpapier opgenomen staatscrediet en de positie van de finantiele instellingen. Als representatief voor deze laatste kunnen de vijf groote banken worden genomen, de Amsterdamsche Bank, De Twentsche Bank, de Incasso-Bank, Nederlandsche Handel-Maatschappij en Rotterdamsche Bankvereeniging; sinds de Nederlandsche Handel-Maatschappij haar bedrijf tot ons land heeft beperkt, oefent het Indische bedrijf geen zoodanigen invloed meer uit, dat de becijferingen voor ons doel onzuiver zouden worden. De maandstaten, die door deze banken volgens een uniform schema worden gepubliceerd, kunnen voor het onderzoek goede diensten bewijzen. Zoodanig reeds werd opgemerkt, bevindt zich ruim de helft van het uitstaande schatkistpapier in portefeuille van genoemde banken, zoodat bij het beschouwen van haar positie een belangrijke sector van de finantiele instellingen wordt bestreken.

De cijfers van het uitstaand schatkistpapier en de bedragen, die zich in de portefeuilles der vijf groote banken bevonden, zijn opgenomen in de volgende tabel; uitgegaan is van einde October, omdat sommige storingsfactoren toen waren uitgewerkt.

	Uitstaand schatkistpapier			In portefeuille bij 5 groote banken
	biljetten	promessen	totaal	
	(in millioenen gld.)			
31 Oct. 1940	176,5	872,8	1.049,3	557,7
30 Nov. „	171,3	1.035,8	1.207,1	620,7
31 Dec. „	171,0	1.134,0	1.305,0	617,3
31 Jan. 1941	168,4	1.128,1	1.296,5	636,1
28 Febr. „	160,8	904,0	1.064,8	566,1
31 Mrt. „	156,9	1.096,8	1.253,7	617,3
30 April „	148,8	1.316,8	1.465,6	705,9
31 Mei „	143,3	1.360,2	1.503,5	782,8

Uit de vergelijking van de voorlaatste en laatste kolom blijkt, dat de stijging van het uitstaande schatkistpapier tusschen October 1940 en Juni 1941 in Februari werd onderbroken; dit hield uiteraard verband met de uitgifte van de 4 pCt. Staatsleening 1941. Afgezien van deze gebeurtenis valt te constateeren, dat het schatkistpapier in de portefeuilles der groote banken een proportioneel vrijwel gelijke toeneming vertoonde met het uitstaande schatkistpapier; de toeneming bedroeg in beide gevallen om de 50 pCt. De groote banken zijn derhalve in staat geweest haar bezit aan schatkistpapier uit te breiden in evenredigheid met de behoeften van de schatkist. Hoe de financiering geschiedde, is op te maken uit de andere cijfers in actief en passief van meergenoemde banken.

Tengevolge van de economische omstandigheden hebben verscheidene cijfergroepen, die belangrijk zijn uit een oogpunt van credietcapaciteit der banken, een tamelijk stabiel verloop gehad. Dit geldt in passief voor de termijndeposito's en in actief voor het kassaldo (de Decembertermijn uitgezonderd), het andere overheidspapier, de wissels, bankiers in binnen- en buitenland en effecten, syndicaten en deelnemingen. De post onder de passiva,

waarin een belangrijke wijziging is ingetreden, is de post crediteuren, die, zooals bekend, tevens de zichtdeposito's omvat; onder de activa zijn dit de prolongaties en voorschotten tegen effecten, alsmede de eigenlijk gezegde debiteuren. Wanneer de posten, waarin zich belangrijke mutaties hebben voorgedaan, uit de maandstaten der groote banken worden gelicht en getotaliseerd, verkrijgt men de volgende cijfers, die opgemaakt zijn per dezelfde data als in hoogergeplaatsten staat vermeld.

	Vijf groote banken		
	Prol. en voorschotten tegen effecten		
	Debiteuren	Crediteuren	
	(in miljoenen gld.)		
31 Oct. 1940	115,0	259,3	792,1
30 Nov. „	107,7	257,9	842,4
31 Dec. „	103,4	256,7	855,4
31 Jan. 1941	102,4	245,9	901,8
28 Febr. „	151,8	246,6	826,8
31 Mrt. „	140,6	245,2	875,1
30 April „	115,4	238,3	920,3
31 Mei „	97,5	217,6	955,4
Sinds 31 Oct.'40	— 17,5	— 41,7	+ 163,3

Afgezien van den termijn van ultimo Februari om de reeds vermelde reden, valt een voortschrijdende daling der credietgeving aan anderen dan de overheid op te merken en een stijging van de crediteuren. Beide factoren weerspiegelen den toevloed van middelen, resulterende in een inloopen op debetsaldi en vorming of vergrooting van creditsaldi bij de banken.

Een opstelling van de cijfers betreffende de toeneming der portefeuilles van de vijf groote banken en de financiering daarvan volgt hier.

31 October 1940—31 Mei 1941:

Toeneming schatkistpapier in portefeuille	f 225,1 m/m
Toeneming crediteuren	f 163,3
Daling beurscrediet	f 17,5
„ handels- en ind. crediet	„ 41,7 „ 59,2 f 222,5 m/m

Het verdient opmerking, dat de blijkens voormelde cijfers te constateeren zeer nauwe overeenstemming tusschen de stijging van het bezit aan schatkistpapier der vijf groote banken en de middelen om dit bezit te financieren, eenigszins toevallig is. Bij grootere mutaties in de overige posten van de maandstaten zou bedoelde overeenstemming minder zuiver zijn geweest.

Dr. A. HOUWINK.

HET KAMPWERK VOOR JONGE MENSCHEN.

De zeer snelle ontwikkeling van allerlei zaken na 10 Mei 1940 heeft ook in het kampwerk voor jonge werklozen en in het internaatswerk voor meisjes (opleiding tot dienstboden) principieel groote veranderingen gebracht. Vele kampen zijn door den Arbeidsdienst overgenomen, terwijl de zoogenaamde vakwerkkampen niet meer, zooals tot voor kort, door vereenigingen worden georganiseerd, doch rechtstreeks door het Departement van Sociale Zaken. Onder vakwerkkampen verstaat men kampen, waar de deelnemers een bepaald vak, b.v. schipperij, melkerij en landbouw leeren, terwijl in de algemeene kampen ongeschoolde arbeid op den voorgrond stond.

Aanvankelijk droeg Sociale Zaken in de exploitatiekosten van alle hierbedoelde kampen 75 pCt. bij, later werd dit 90 pCt. en tenslotte 100 pCt.

Gelet op het grootsche werk, dat hier is verricht, is er

alle aanleiding, mede om den huidige stand van zaken goed te begrijpen, bij de historische ontwikkeling ervan stil te staan.

De historische ontwikkeling van het kampwerk.

Het initiatief tot de Regeeringsbemoeiing met het vraagstuk van de werkloosheid onder de jeugd is uitgegaan van den toenmaligen Minister van Binnenlandse Zaken, Jhr. Mr. Ch. J. M. Ruys de Beerenbrouck. Dit was in 1931, het eerste jaar, dat de economische wereld-crisis met haar nasleep van massale werkloosheid onder oud en jong, zich ook in ons land in vollen omvang deed gevoelen.

In een tweetal circulaire, gedateerd respectievelijk 10 Maart 1931 en 18 November 1932, heeft de Minister zich tot de gemeentebesturen gewend; hij wakte deze daarin krachtig ertoe op, dezen nieuwen tak van zorg ter hand te nemen, met behulp van en in samenwerking met het Rijk en de daarvoor in aanmerking komende sociale organisaties, welke zich hier en daar reeds eigener beweging met dit opkomende probleem waren gaan bemoeien.

Het eerste punt, waarop de circulaire van 10 Maart 1931 den nadruk legt, is de eendrachtige samenwerking, welke ten deze tot stand gebracht moest worden tusschen gemeentebesturen, vakbeweging, jeugdorganisaties en andere corporaties, welke geacht kunnen worden rechtstreeks belang te hebben bij het treffen van maatregelen ter bestrijding van de jeugdwerkloosheid. De Minister beoogde hiermede te voorkomen, dat deze zorg, welke uiteraard ook een paedagogische en geestelijke strekking had, uitsluitend een zaak van Overheidsbemoeiing zou worden. Deze opvatting heeft zich sedertdien altijd in dit werk gehandhaafd.

Aanvankelijk berustten de algemeene leiding en controle niet bij het Departement, maar bij de in 1932 opgerichte Landelijke Commissie ter bestrijding der gevolgen van de Jeugdwerkloosheid, waarvan het bureau te Amsterdam gevestigd was. Naderhand, nl. in Mei 1935, zijn de leiding en de administratie naar het Departement van Sociale Zaken overgegaan. De samenwerking met de vertegenwoordigers van allerlei maatschappelijke organen is, zoolwat plaatselijk als centraal, behouden gebleven.

Wanneer we nu, met het oog op hetgeen thans in dit artikel behandeld wordt, meer in het bijzonder stilstaan bij het kampwerk en dan tevens letten op den groei van de gedachten inzake den arbeidsdienst, dan moet dit voorop worden gesteld, dat denkbeelden omtrent arbeidsdienst aanvankelijk in ons land niet naar voren kwamen. Zulks is verklaarbaar, omdat deze gedachten eerst na 1933 geleidelijk meer gemeengoed werden. De arbeid in de kampen werd dan ook meermalen niet ten nutte van de gemeenschap verricht, doch ten bate van derden. Aanvankelijk zat nl. noch bij de leiding, noch bij de deelnemers de gedachte voor, dat deze arbeid middel was om een hooger sociaal idee te dienen. Het voornaamste doel was toch de jonge werklozen werk te geven. In het begin stond dan ook de sociaal-opvoedkundige zijde niet bepaald op den voorgrond. Dit is hieruit te verklaren, dat de werkkampen in Nederland geboren zijn uit den nood der werkloosheid; de lediggang met alle gevolgen van dien moest worden tegengegaan, vandaar dan ook, dat aan den arbeid, het bezig zijn, de meeste aandacht werd geschonken.

Dit vooropstellen van het tegengaan van den lediggang, dus bestrijding van de werkloosheid, komt ook tot uiting in de principieele grondslagen, door Minister Ruys de Beerenbrouck gelegd.

Uitgangspunt, afwezigheid van elken dwang.

Uitgangspunt was, en zulks is als karakteristiek voor het in ons land georganiseerde werk ten behoeve van de

jonge werklozen van groote beteekenis: de afwezigheid van elken dwang op de jonge werklozen, om aan de van Overheidswege getroffen voorzieningen deel te nemen. De Regeering was steeds van de verwachting uitgegaan — een verwachting, welke, voor wat de jongeren betreft, gedeeltelijk beschaamd is —, dat de jonge werklozen zelf, hun ouders, hun helpers en raadgevers in jeugdverenigingen en andere organisaties, het belang van dit werk voor het herkrijgen van een plaats in het bedrijfsleven en voor hun toekomst zouden inzien en dat de betrokkenen daardoor tot deelneming zouden worden bewogen.

Men bestempelde dit werk dan ook als „crisiswerk”, d.w.z. als arbeid, welke georganiseerd werd met het oog op de groote abnormale werkloosheid onder de jeugd. Op deze wijze kwam ook tot uiting, iets waarop sterk werd gestaan, nl. het principiële onderscheid tusschen de zorg voor jeugdige werklozen en de normale jeugdzorg.

Er is, gelijk aalmoezenier Bannenberg terecht opmerkt in „Dux” van Februari van dit jaar, in ons land op volkomen natuurlijke en regelmatige wijze — men verplaatste zich in den gedachtengang van die dagen — de volgende ontwikkelingsgang ontstaan: 1e tijdvak: jeugdwerkloosheid, cursussen voor vakonderwijs en algemeene ontwikkeling, centrale werkplaatsen en ontspanning; 2e tijdvak: werkkampen, welke een systematischen opzet, vooral ook in den arbeid, zouden geven; 3e tijdvak: werkkampen, welke de opvoeding en vorming van den min of meer ontredderden jongeman vooropzetten, die ook anderen dan werklozen toelaten, den arbeid als dienst aan de gemeenschap beschouwen en welke het gemeenschapsleven in het kamp idealiseeren; 4e tijdvak: kwestie arbeidsdienst komt ter sprake, met of zonder verplichting, jeugdregistratie ontstaat met het plan tot invoering voor alle jongeren en 5e tijdvak: invoering verplichten arbeidsdienst na Mei 1940.

Evenals in verschillende andere landen, heeft ook in Nederland de jeugdbeweging aanvankelijk sterk haar stempel op dit geheele werk gedrukt. Ook het initiatief werd door haar genomen. Reeds in 1930, bij het begin dus van de laatste crisisperiode, werden door de jeugdorganisaties de eerste maatregelen genomen, gevolgd in 1931 door de instelling van een Commissie ter bestudering van het probleem.

Na 1931 werden opgericht de Landelijke Commissie ter bestrijding van de gevolgen der Jeugdwerkloosheid, opgeheven nadat het Departement van Sociale Zaken de directe leiding nam, de Nationale R.K. Commissie voor Jeugdwerkloozenzorg, de Centrale voor Werkloozenzorg, gesticht op initiatief van den Raad van Nederlandsche Kerken voor Practisch Christendom, de Moderne Centrale voor Werkloozenzorg, de Federatie voor Werkkampen en het Algemeen Comité voor het organiseren van opleidingen tot dienstbode.

Overeenkomstig de bestaande opvattingen, kwamen in de kampen van elk der genoemde groepen de geestelijke en culturele geest van de organiserende corporatie tot uiting.

Niet aanstonds was de organisatie der kampen, noch de doelstelling gelijk aan die, welke we tot voor kort kenden. Duidelijk schetst aalmoezenier Bannenberg in „Dux” deze ontwikkeling. Na verteld te hebben van den groei van de zgn. korte kampen — duur 2 of 3 weken — van kamperodes van langeren duur en van de inrichting der kampgebouwen, wijst hij erop, dat deze vorm van kampwerk in groote barakken toonaangevend werd en een stap in de goede richting bleek te zijn. Een leemte in het plan was, naar later tot uiting kwam, de idee, dat de jonge werklozen vooral arbeid te kort kwamen. Voorts was het een leemte, naar later bleek, dat alles in deze kampen, zoowel bij leiding als bij inrichting van het kamp en het werkobject zelf, zich niet richtte op opvoeding en vorming van den jongen mensch, doch op werkverschaffing.

Te veel bleven deze kampen dan ook werkverschaffingskampen, te weinig waren het vormingsinstituten, te veel jeugdzorg, te weinig jeugdbeweging, te veel werkloozenkamp, te weinig jeugdkamp, dus centrale van opvoeding, waarin alles sprak van datgene, wat men met deze jonge menschen bereiken wilde.

Evolutie op het gebied van het kampeerwerk.

Doch niet alleen ons land maakte op dit gebied een evolutie door, ook vele andere landen, welke met dit probleem worstelden. Het 2e Internationale Congres over Arbeidsdienst, in 1937 te Seelisberg in Zwitserland gehouden, gaf daarvan ten duidelijkste blijk. Het probleem der jeugdwerkloosheid, aldus was daar de opvatting, culmineert niet in de eerste plaats in een tekort aan geestelijk en lichamelijk weerstandsvermogen, in een tekort aan arbeid, tekort aan vakkennis of ontwikkeling, doch in een tekort aan vorming van den jongen mensch zelf. En bijna algemeen drong dan ook de gedachte naar voren, dat de voorziening in die tekorten niet alleen te verwachten was van crisismaatregelen door een verblijf in een werkloozenkamp, doch dat die maatregelen vooral een sociaal-opvoedkundig karakter moesten hebben.

Deze opvatting van vorming van den jongen mensch, die hier bedoeld wordt, opende voor het kampwerk weidse en verheugende perspectieven en lag de jeugdbeweging volkomen. Het op den voorgrond stellen van den mensch in den jongen werkloze, in dezen het verlangen te rijpen naar een nuttig en maatschappelijk leven en aldus in hun ontvankelijke jeugd een onverwoestbare hoop te wekken naar een betere toekomst in een maatschappij, waarvan zij zelf bouwstenen geworden zijn tot nieuwbouw.

Ook de leiders in de Nederlandsche kampen kwamen door studie en ervaring tot de opvatting, dat intense vorming in een kamp een totaal omkeer bij de jongens te weeg kon brengen. Het beste paedagogisch milieu blijft nog steeds het gemeenschapsleven, mits de sfeer in dat gemeenschapsleven maar opvoedend is en alles op de vorming gericht wordt.

Ook het internaatswerk voor meisjes en de arbeid in de meisjeskampen werden geleid volgens de hiergeschetste beginselen. Aalmoezenier Bannenberg drukt dat als volgt uit:

„Hetzelfde kan gezegd worden van de meisjeskampen, waar ook de driemaandelijkse vorming, zoowel boven-, natuurlijk, paedagogisch en technisch van geweldige beteekenis is geworden voor bijna alle deelnemende meisjes, zoo zelfs, dat door deze vorming de meisjes niet alleen bekwaam zijn geworden voor de huishouding, maar vooral zijn uitgegroeid tot degelijke, diep godsdienstige meisjes, die offerbereid en gedienschtig zijn voor anderen en daardoor ook later uitnemende huisvrouwen en moeders zullen zijn. Deze opvatting en vorming van de jonge werklozen door alle in het kamp ten dienste staande middelen kan inderdaad den jongen mensch en als mensch en als arbeider rijker en beter het kamp doen verlaten, zoo zelfs, dat de deelnemer met meer zelfvertrouwen en kans op succes in de samenleving terugkeert. Wil deze opvatting slagen, dan zijn m.i. een drietal factoren onmisbaar: vooreerst een leiding, die dit inzicht deelt en het met alle middelen verwezenlijken wil, vervolgens behoorlijke inrichting en voldoende hulpmiddelen van het kamp en eindelijk een ideëel, zinvol werkobject. De leiding moet voor haar taak volkomen berekend zijn en deze opvatten als een kleine werkgemeenschap, waarvan de resultaten alsmede het werken van ieder afzonderlijk moet ten goede komen aan ieder, allen en de kampgemeenschap.

„Homogeniteit, solidariteit, openhartigheid en onderlinge waardeering voor en in elkaars arbeid zijn daarvoor de noodzakelijke grondslagen.”

Niet alles was feilloos — hoe kan het ook, waar het menschenwerk was — maar het werd gedragen door liefde, inzicht en toewijding. Deze vrouwen en mannen treden nu terug, anderen zetten op hun wijze den anders geaarden arbeid voort; mogen die anderen diezelfde mate van liefde, inzicht en toewijding toonen, ons volk zal er dan wel bij kunnen varen.

In een volgend artikel zullen over den arbeid, welke is verricht, verschillende feitelijke gegevens worden medegedeeld.

MEYER DE VRIES.

DE RIJKSMIDDELEN OVER MEI 1941.

Algemeen beeld.

De lange reeks van fiscale maatregelen, die met betrekking tot verscheidene bronnen van inkomst zijn genomen, manifesteert zich op verrassende wijze in het overzicht van den stand der Rijksmiddelen over Mei jl. Weliswaar hebben de niet-directe heffingen het topcijfer van April 1941 (f 62.290.100) niet gehaald, doch, indien men in aanmerking neemt, dat de eerste maand van het kwartaal gunstig wordt beïnvloed door de omzetbelasting, die alsdan de ruimste baten afwerpt, dan is een maandontvangst van f 55.417.600 voor Mei nog bijzonder hoog. De opbrengst van dezelfde maand van het vorige jaar werd met niet minder dan f 31.169.200 overtroffen, waarbij evenwel valt te bedenken, dat de zoo juist uitbroken oorlog ten eenen zijde en de economische omstandigheden ten anderen zijde een gunstigen invloed op de ontvangsten van de bestaande middelen te danken, welke stijging zich over vrijwel de geheele linie voltrok. Alleen de invoerrechten, de geslachtsaccijns en de wijnaaccijns wezen een dalend opbrengstcijfer aan. Bij sommige heffingen was de toename zeer sterk; zoo gaven de tabakaccijns en de omzetbelasting resp. f 9.299.100 en f 8.745.100 meer dan in dezelfde maand van het vorige jaar.

Het overzicht over de eerste vijf maanden van het jaar geeft eveneens gunstige cijfers te zien. De totale ontvangst bedraagt f 253.800.400, tegen f 178.378.700 in hetzelfde tijdvak van 1940. Veertien middelen droegen tot dezen vooruitgang bij met een gezamenlijk bedrag van f 111.784.300, waarvan resp. f 40.2, f 29.1 en f 21.5 miljoen door de loonbelasting, den tabakaccijns en de omzetbelasting werden opgeleverd. De resterende drie belastingen liepen te zamen met f 36.362.600 in opbrengst terug, waarvan f 36.017.500 op rekening komt van de invoerrechten.

Loonbelasting.

Het peil van de loonbelasting blijkt zich tusschen de f 10,5 en f 11 miljoen per maand te bewegen. Tot dusver werd in totaal een bedrag van f 40.177.000 ontvangen. De jaaropbrengst kan op minstens f 125 miljoen worden geschat.

Invoerrechten.

De invoerrechten gaven iets meer dan in de voorafgaande maanden. Toch is een ontvangst van f 2.216.500 wel zeer aan den lagen kant. In de maand Mei van het vorige jaar kwam zelfs nog f 4.984.700 binnen. De daling is voornamelijk toe te schrijven aan de vermindering van den buitenlandschen handel; daarnaast is de afschaffing van het invoerrecht op Duitse goederen van groote beteekenis. Het statistiekrecht leverde ditmaal f 144.400 op (in Mei 1940 f 105.711; in April 1941 f 143.300).

Accijnzen.

De accijnzen dragen in niet onbelangrijke mate in de stijging van 's Rijks middelen bij. Gerekend over vijf maanden hebben deze heffingen te zamen f 40.856.800 méér in de schatkist gebracht dan in dezelfde periode van het vorige jaar. Alleen de geslachtsaccijns vormt een zwak punt; door het verminderen der slachtingen gaat het afbrokkelingsproces nog geregeld voort. In de afgelopen maand bedroeg de ontvangst nog slechts f 573.400 (in Mei 1940 f 737.400). Ook de wijnaaccijns loopt terug. Zooals bekend, is met ingang van 1 Februari 1941 voor de belasting op wijn een geheel nieuwe regeling getroffen, als gevolg waarvan de heffing bij wijze van invoerrecht zal worden ontvangen. De wijnaaccijns zal derhalve binnenkort uit den middenstaat verdwijnen. De overige accijnzen gaven in de afgelopen maand flinke stijgingen te zien. De zoutaccijns klom, door de belemmering van den uitvoer, en voorts door de met ingang van 1 April jl. ingevoerde verhooging van het tarief, waarbij ook navordering plaats vindt, tot f 350.600. In vergelijking met dezelfde maand van het vorige jaar bedraagt de vooruitgang f 92.300. De gedistilleerdaccijns ging vooruit met f 528.400, waarbij evenwel valt te bedenken, dat de opbrengst van Mei 1940 bijzonder laag was. Op zichzelf beschouwd is een maandontvangst van f 2.406.200 niet zoo hoog; door de beperkende afleveringsvoorwaarden, die te dezen aanzien zijn getroffen, zijn de ontvangsten, die in het laatst van het vorige jaar boven de f 5 miljoen per maand gestegen waren, weer tot meer normale proporties teruggebracht. Het bier verschafte f 843.100 méér, hetgeen louter aan het toegenomen verbruik is te danken. De met ingang van 1 Februari jl. ingevoerde verhooging van het recht van f 1.50 tot f 2.20 per hectolitergraad heeft nl. weinig of geen invloed op de opbrengst van den bieraccijns, aangezien het recht slechts is verhoogd om den invloed van het slapper worden van het bier te neutraliseeren. De suikeraccijns blijft nog steeds op peil; ditmaal bedroeg de ontvangst f 4.792.300, d.i. f 764.000 meer dan in Mei 1940. Evenwel is ditmaal een crediettermijn meer ontvangen dan in het vorige jaar. Feitelijk is de suikeraccijns den laatsten tijd niet onbelangrijk teruggevoerd, doordat verschillende industrieën van suikerhoudende artikelen het bedrijf slechts in beperkten omvang kunnen voortzetten. Tenslotte moet worden vastgesteld, dat de tabakaccijns het recordcijfer van de maand April jl. al weer heeft overschreden. Er kwam thans f 12.514.100 binnen, of f 9.299.100 meer dan in Mei 1940. De verschillende tariefsverhoogingen van den laatsten tijd en de in verband daarmee getroffen overgangsbepalingen hebben de opbrengst krachtig gestimuleerd.

Andere indirecte belastingen.

De omzetbelasting is kort geleden niet onaanzienlijk verzwakt en de werking van deze wijziging doet zich thans gevoelen. Hoewel de tweede maand van het kwartaal van minder belang is dan de eerste, bedroeg de ontvangst in Mei jl. niet minder dan f 12.690.300, d.i. f 8.745.100 meer dan in dezelfde maand van het vorige jaar. Uiteraard is ook de prijsstijging van diverse artikelen een factor van beteekenis. Gerekend over vijf maanden is het lopende jaar reeds f 21.498.600 in het voordeel. De couponbelasting vertoonde ditmaal een accres van f 244.200, waardoor het nadeelig verschil over de reeds verstreken maanden van het jaar verminderde tot f 27.300.

Met de conjunctuurgevoelige middelen gaat het op en neer. De zegelrechten verschafte f 1.069.400, hetgeen een teruggang beteekent bij de opbrengst van April jl. In vergelijking met dezelfde maand van het vorige jaar bedraagt het accres f 460.300, waarvan f 190.400 is te danken aan een ruimer vloeien van de beursbelasting. Daarentegen zijn de registratierechten weer verbeterd. Bij dit middel bedroeg de ontvangst f 1.683.400 (in Mei

1940 f 781.300; in April jl. f 1.309.200). De successie-rechten gaven f 4.267.600, als gevolg van het heffen van 15 extra opcenten; het surplus bedroeg f 1.495.600, maar de ontvangsten in Mei 1940 waren ook bijzonder laag. De waardevermeerderingsbelasting verschaft f 91.800 en de belasting op gouden en zilveren werken f 95.500. Indien men bedenkt, dat de opbrengst in Mei 1940 niet meer dan f 38.300 bedroeg, kan men nagaan, hoezeer de vraag naar edelmetaalvoorwerpen is toegenomen.

Directe belastingen.

Met diverse directe belastingen bevinden wij ons thans in een overgangsstadium. Door de invoering van de loonbelasting zullen op de aanslagen van het oude dienstjaar ontheffingen moeten worden verleend. Van een afgifte van belastingbiljetten op grond van het nieuwe Besluit op de Inkomstenbelasting 1941 is nog geen sprake. De nieuwe regeling berust trouwens op geheel andere grondslagen dan de oude. Onder deze omstandigheden heeft een zich verdiepen in de cijfers van het overzicht der afgelopen maand weinig zin. Wij mogen daarom volstaan met te vermelden, dat de grondbelasting, dank zij de invoering van 100 extra opcenten, f 25.297.400 hooger te boek staat dan op ultimo Mei 1940, en dat het zuiver kohierbedrag der winstbelasting is opgelopen tot f 25.304.800.

BUITENLANDSCHE MEDEWERKING.

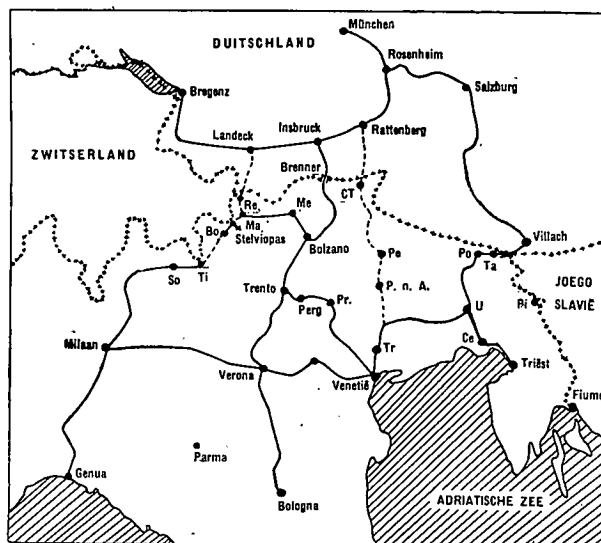
DE SPOORWEGVERBINDINGEN VAN ITALIË MET NOORD-EN NOORD-WEST-EUROPA.

De heer A. Giordano te Bassano del Grappa schrijft ons:

De mededeeling in de pers, dat de regeering besloten heeft, de lijn Trento—Verona—Bologna te electrificeren, heeft het vraagstuk van de spoorwegverbindingen van Italië met Midden-, Noord- en Noord-West-Europa opnieuw in het middelpunt van de belangstelling gebracht. Door deze electrificatie zal namelijk een rechtstreeksche verbinding met elektrische tractie tusschen München en Reggio Calabria worden tot stand gebracht.

De verbindingen van Italië met Duitsland zullen hierdoor stellig verbeteren. Toch zijn de Italiaansche havens hiermede nog niet geheel tevreden. In handels- en scheepvaartkringen te Venetië is door de aankondiging van deze electrificatie de kwestie van de verbetering van de spoorwegverbindingen van Venetië met zijn achterland opnieuw ter sprake gekomen. Venetië heeft spoorwegplannen voor de verbinding Italië—Duitsland uitgewerkt, welke beoogen, zijn havenverkeer te bevorderen zonder de belangen van de overige havens te schaden. Om hiertoe te geraken, zouden de spoorwegverbindingen van Venetië met Duitsland verbeterd moeten worden, daar de huidige verbindingen bijna uitsluitend op de lijn Venetië—Treviso—Udine—Tarvisio—Villach zijn gebaseerd. Als gevolg van de geringe capaciteit van de lijn Venetië—Primolano—Trento (enkel spoor) moet, bij gebruikmaking van de Brennerlijn, een omweg over Verona worden gemaakt. Bovengenoemde kringen zijn van meening, dat een nieuwe spoorlijn op het oogenblik niet kan worden aangelegd, zoodat de lijn Venetië—Primolano—Trento verbeterd zou moeten worden door wijziging van de route, aanleg van dubbel spoor en electrificatie. Anderen echter achten een verbetering van de lijn Trento—Venetië niet voldoende voor de haven van Venetië; zij meenen, dat ieder uitstel van den aanleg van een nieuwe spoorwegverbinding tusschen Venetië en Zuid-Oost-Duitsland de ontwikkeling van de haven zou tegenhouden.

In Genua ziet men, naast de noodzakelijkheid van verbetering van de spoorwegverbindingen met Zwitserland, Duitsland, Nederland en België, eveneens het belang in van versnelde verbindingen met Beieren, de Oostmark, Bohemen en Moravië. Opnieuw is het vraag-

Verklaring der afkortingen.

Bo	= Bormio	Po	= Pontebba
Ce	= Cervignano	Pr	= Primolano
CT	= Campo Tures	Re	= Resia
Ma	= Malles	So	= Sondrio
Me	= Merano	Ta	= Tarvisio
Pe	= Perarolo	Ti	= Tirano
Perg	= Pergine	Tr	= Treviso
Pi	= Piedicolle	U	= Udine
P.n.A	= Ponte nelle Alpi		

stuk opgeworpen — reeds na den oorlog 1914—1918 ter sprake gekomen — van den aanleg van een spoorlijn over den Stelvio-pas, die Genua via Milaan—Sondrio—Tirano—Bormio—Resia met Landeck en het verdere Inn- en Donaugebied, en langs dezen weg ook met Midden-, Noord- en Oost-Europa zou moeten verbinden.

De belangen van de haven van Venetië.

Ten einde het vraagstuk van de spoorwegverbindingen tusschen Italië en Noord- en Noord-West-Europa te kunnen beoordeelen, moet men in de eerste plaats rekening houden met de positie, welke de haven van Venetië inneemt. De spoorwegverbindingen tusschen Venetië en zijn achterland beantwoorden stellig niet aan de door een haven te stellen eischen, ten minste niet aan de eischen, welke aan een programma gesteld mogen worden, dat een haven als Venetië tot ontwikkeling wil brengen. Dit is licht verklaarbaar, daar de spoorlijnen werden aangelegd, toen Venetië in een geheel andere positie verkeerde en de grens van Oostenrijk op een afstand van nauwelijks 90 km lag. De aanleg van de tusschen Venetië—Ponte nelle Alpi—Perarolo—Cimogogna—Campo Tures—Rattenberg ontworpen lijn zou stellig een verbetering van de positie van de haven van Venetië beteekenen, zooals ook uit de navolgende cijfers t.a.v. de afstanden tusschen Venetië en zijn achterland blijkt:

	Huidige verbindingen km	Nieuwe verbindingen km
München—Rosenheim—Brenner—		
Verona—Milaan	597	542
München—Rosenheim—Brenner—		
Verona—Venetië	569	423
München—Rosenheim—Brenner—		
Trento—Primolano—Venetië	512	423
München—Salzburg—Villach—		
Pontebba—Udine—Cervignano		
Triest—	558	447
München—Salzburg—Villach—		
Piedicolle—Triest	555	447

Anderzijds mag men echter niet over het hoofd zien, dat de belangen van de haven van Venetië ten aanzien van zijn achterland niet slechts betrekking hebben op de gebieden, waarheen de wegen langs den Donau of over de

Brenner of de Semmering leiden, maar eveneens op de meer naar het Noord-Westen gelegen landen, zooals Zwitserland en West-Duitsland. Inderdaad werd reeds lang geleden rekening gehouden met de mogelijkheid, de haven van Venetië als uitgangspunt te beschouwen voor de zoogenaamde gemengde verbindingen — d.z. de verbindingen deels langs de rivieren en anderdeels per spoor — tusschen Westfalen en de Adriatische Zee, nl. langs den Rijn tot Bregenz (althans na de regularisatie van den Rijn tusschen Bazel en het Boden-Meer) en vervolgens per spoor van Bregenz via Malles, Merano, Bolzano, Trento tot Venetië. Op dit gebied zijn talrijke publicaties verschenen, waaronder die van Ir. R. Gelpke, lid van den Zwitserschen Bondsraad, wel het meest de aandacht trekt. Hij wijst daarin name-lijk op de voordeelen, welke de haven van Venetië voor Zwitserland biedt voor zijn betrekkingen met den Levant, indien daarbij gebruik zou worden gemaakt van den Rijn tot Bregenz. Bij de discussies over het vraagstuk van den invoer van Deutsche kolen in Italië over land werd, onafhankelijk van de aan de plannen van Ir. Gelpke ten grondslag liggende gedachten, o.m. het denkbeeld geopperd, zoo spoedig mogelijk den Bovenrijn te regulari-seeren en een spoorlijn Bregenz—Malles aan te leggen, ten einde het kolenvervoer van de Rijnprovincie en West-falen langs deze route te leiden.

De verwezenlijking van al deze plannen zal minstens tien jaar duren. Zoowel voor de spoorlijn van Genua over den Stelvio-pas als voor de lijn Venetië—München moet immers een weg over of door de hoogste Alpenketens worden gebaad. Het verkeer van de Italiaansche havens met de verschillende hierboven genoemde gebieden vereischt daarentegen een directe oplossing, althans uiterlijk onmid-dellijk na den oorlog; tijdens den oorlog zal het immers wel niet mogelijk zijn, nieuwe spoorlijnen aan te leg-gen. Bovendien is het nog de vraag, of de situatie na den oorlog wel zoodanig zal zijn, dat aan de spoorlijn Venetië—München de voorkeur moet worden gegeven boven die over den Stelvio-pas. Om deze reden is men dan ook overgegaan tot verbetering van de bestaande lijn Venetië—Primolano—Trento. Zoodra de route zal zijn gewijzigd — inzonderheid op het traject Pergine—Trento —, de lijn van dubbel spoor zal zijn voorzien, alsmede de elec-trificatie tot stand zal zijn gekomen, verwacht men, als gevolg van de aanzienlijke verkorting van het traject en de groote vermeerdering van de capaciteit, een belangrijke toeneming van het vervoer tusschen Venetië en Duitsch-land. Door dezen maatregel zullen ook de betrekkin-gen tusschen Venetië en het industriegebied van Bolzano verbeterd kunnen worden, terwijl verder het achterland van Venetië in Italië zelf naar het Noord-Westen zal kunnen worden uitgebreid. Bovendien omvat het plan nopens den aanleg van de lijn over den Stelvio-pas, welke in de eerste plaats Genua met Innsbruck, München en Weenen zal verbinden, tevens den aanleg van een verbinding tusschen Landeck over Resia en Malles met de lijn Me-rano—Bolzano, waardoor Venetië ook met Zuid-West-Duitschland en via den Rijn met Westfalen en Nederland beter zal zijn verbonden.

Het tijdstip is nog niet aangebroken om voorspellingen te doen ten aanzien van de voorrangsbeslissing, welke men zal nemen, nl. of de aanleg van de lijn over den Stelvio-pas zal voorafgaan aan dien van de lijn Venetië—Mün-chen. Anderzijds is het echter duidelijk, dat, zoodra de haven van Venetië aangesloten zal zijn op de lijn Venetië—Primolano—Trento, zelfs wanneer de beslissing ten gunste van de lijn over den Stelvio-pas zou uitvallen en niet van de lijn Venetië—München, de positie van Venetië reeds aan-merkelijk zou verbeteren. Door den aanleg van een tunnel van 20 km tusschen Resia en Malles zou Venetië namelijk, hetzij door een nieuwe directe lijn naar München, hetzij door een directe verbinding met West-Duitschland ge-baat zijn.

De Italiaansche spoorwegkringen trachten in een gun-

stiger positie te komen ten aanzien van de controle der spoorwegverbindingen met Noord- en Noord-West-Europa. In een rapport, gevoegd bij het plan inzake den aanleg van een spoorlijn tusschen Venetië en Parma ter verkorting van den afstand tusschen Genua en den Brenner, staat o.m.: „Ten einde het vraagstuk van de spoorwegverbindingen tusschen Italië en Noord- en Noord-West-Europa te kunnen overzien, zullen wij als basis nemen de lijn München—Würzburg—Hannover—Bremen, en op deze lijn het station Gmünden (40 km ten Noorden van Würzburg) aan een nadere beschouwing onderwerpen. Op dit station heeft de lijn Frankfurt—Keu-len—Dusseldorp—Nederlandsche havens aansluiting. Van Genua naar Gmünden is de lengte van de route 940 km via Chiasso en 986 km via den Brenner over Parma. De route over Zwitserland zou dus 46 km korter zijn, maar — voegt het rapport hieraan toe — in het eerste geval liggen 397 km in Duitschland, 342 km in Zwitserland en 201 km in Italië en in het tweede geval 517 km in Duitschland en 469 km in Italië. Hierdoor zal het mogelijk zijn — aldus besluit het rapport — de samenwerking tusschen Italië en Duitschland op het gebied van de spoorwegtransporten in het Europa van morgen beter tot ontwikkeling te brengen”.

Electrificatie van oude en aanleg van nieuwe lijnen.

Uit het vorenstaande blijkt duidelijk, dat, indien men al voor het oogenblik t.a.v. de eischen van het verkeer tusschen Italië en Midden-, Noord- en Noord-West-Europa zou kunnen volstaan met electrificatie van de lijn Trento—Verona—Bologna en met wijziging en electrificatie van de lijn Trento—Primolano—Venetië, men toch te eeniger tijd tot aanleg van nieuwe lijnen zal moeten overgaan. Deze verbindingen zullen dan zoowel gebaseerd moeten zijn op de eischen, welke Venetië aan het verkeer met Zuid- en West-Duitschland en Noord-West-Europa stelt, als op die, welke door Genua voor het verkeer met Midden- en Oost-Europa gesteld worden. Hierbij is dan nog geen rekening ge-houden met den toestand, welke zal ontstaan als gevolg van de toekomstige verbeteringen van de groote rivieren; zooals Rijn, Donau en Po.

Een te Rome verschijnend dagblad, La Critica, dat over het geheel goed is ingelicht omtrent de verkeersvraag-stukken van Italië, schreef kortgeleden in een redactioneele aantekening het volgende:

„Zoowel in Frankrijk als in Joego-Slavië bestudeert men het vraagstuk van de verbinding van de verschillende Middellandsche-Zeehavens met den grooten scheepvaart-weg binnendoor, welke Duitschland thans tusschen den Rijn en den Donau aanlegt. Ook in Italië dient men deze werkzaamheden met belangstelling te volgen, daar zij in de bestaande verkeerswegen van Centraal- en Zuid-West-Europa wijziging zullen brengen. Bij elke poging, die wordt aangewend, om het verkeer van de Middellandsche Zee af te leiden, of er beslag op te leggen, dient ons land te waken voor de verdediging en de behartiging van zijn belangen”.

OVERHEIDSMATREGELEN OP ECONOMISCH GEBIED.

HANDEL EN NIJVERHEID.

Afval. Nadere regeling van de inzameling van slacht-afvallen. (E.V. 6/6/41, pag. 831).

Papier. Voorschriften met betrekking tot het gebruik van en den handel in sulfiet- en natronspinnpapier.

Nadere regeling inzake de organisatie van verwerkers van oud papier. (E.V. 6/6/41, pag. 830; 13/6/41, pag. 866).

GELD-, CREDIET- EN BANKWEZEN EN BELASTINGEN.

Inkomstenbelasting. Afkondiging van een tweetal be-sluiten betreffende de inkomstenbelasting. Het eerst be-sluit bevat bepalingen inzake een nieuwe inkomstenbelas-ting, welke bepalingen gedeeltelijk van de Wet op de In-komstenbelasting 1914 verschillen. Voor een deel betee-kenen deze verschilpunten een aanpassing bij het belasting-

stelsel, zooals dit in Duitschland bestaat. Nadat reeds per 1 Januari, als deel van het nieuwe inkomstenbelastingstelsel, de loonbelasting was ingevoerd, is thans de nieuwe inkomstenbelasting tot stand gekomen, die de strekking heeft ook andere inkomsten dan die uit dienstbetrekking te belasten: n.l. opbrengsten van ondernemingen of arbeid, van vermogen, alsmede inkomsten in den vorm van periodieke uitkeeringen en inkomsten uit speculatie.

Het tweede besluit bevat hoofdzakelijk bepalingen van belasting-technischen aard, in het bijzonder betreffende het berekenen van het zuivere inkomen en van de belastingen voor 1941 en ten deele voor 1942, betreffende de voorloopige aanslagen, alsmede betreffende de verrekking van de laatste ontheffing op de oude inkomstenbelasting. (Zie ook E.-S.B. van 11 Juni j.l. pag. 360 e.v., en pag. 369 e.v.). (E.V. 6/6'41, pag. 829/30; V.B. No. 24).

MAANDCIJFERS.

OVERZICHT VAN DEN STAND VAN DE RIJKSMIDDELEN.
Ult. Mei 1941 (in Guldens).

Benaming der middelen	Kohieren voor den dienst 1941 ¹⁾			Zuiver bedrag der kohieren voor den vorigen dienst t/m dezelfde maand van het vorige jaar ²⁾
	Totaal bedrag	Bedragen, welke zijn teruggegeven of anders dan wegens betaling op de koh. afgeschr.	Zuiver bedrag	
Grondbelast. a)	34.961.515	—	34.961.515	9.664.146
Inkomst.bel. b)	34.997.315	1.140.841	33.856.474	32.392.972
Vermogensbel. c)	6.944.578	47.106	6.897.472	6.995.263
Verdedig.bel. I	3.204.147	28.495	3.175.652	3.550.546
Opc. v. d. Gem. fondsbelasting	11.555.566	307.649	11.247.907	7.857.325
Winstbelasting ³⁾	25.304.769	—	25.304.769	—
Totaal	116.967.880	1.524.091	115.443.789	60.460.252

a) ¹⁾ Hoofdsom + 120 opcenten op de hoofdsom der gebouwde eigendommen en 100 opcenten op de hoofdsom der ongebouwde eigendommen. b) Hoofdsom + 70—88 opcenten. c) Hoofdsom + 75 opcenten.

²⁾ Voor de belastingen, waarvan het belastingjaar op 1 Mei aanvangt, bestaan de vermelde bedragen uit ¹⁾/₁₀ gedeelte van het belastingjaar 1941/42 en ⁹/₁₀ gedeelte van het belastingjaar 1940/41.

³⁾ Voor de belastingen, waarvan het belastingjaar op 1 Mei aanvangt, bestaan de vermelde bedragen uit ¹/₁₀ gedeelte van het belastingjaar 1940/41 en ⁹/₁₀ gedeelte van het belastingjaar 1939/1940.

⁴⁾ In mindering te brengen van de opbrengst van de Winstbelasting, de negatieve opbrengst van de Dividend- en Tantiëbelasting ad f 1.810.447

AFDEELING Id	Mei 1941	Sedert 1 Jan. 1941	Overeenkomstige periode 1940
Overige middelen			
Benaming der middelen			
Loonbelasting	10.546.783	40.177.049	—
Rechten op den invoer	2.216.517	10.085.741	46.103.230
Statistiekrecht	144.359	623.777	941.625
Accijs op zout	350.560	2.065.485	937.695
Accijs op geslacht	573.415	4.564.493	3.987.846
Accijs op wijn	22.533	965.128	688.344
Accijs op gedistill.	2.406.249	15.791.696	12.299.907
Accijs op bier	1.537.060	6.133.096	3.652.038
Accijs op suiker	4.792.325	26.170.499	22.368.106
Accijs op tabak	12.514.113	46.446.307	17.345.943
Omzetbelasting	12.690.270	62.293.485	40.794.883
Couponbelasting	415.786	1.926.209	1.953.467
Rechten van zegel	¹⁾ 1.069.373	²⁾ 5.502.282	4.481.953
Rechten van registratie	1.683.410	5.984.778	3.938.109
Rechten van successie v. overgang bij overlijden en v. schenking	—	—	—
Waardevermeerderingsbelasting	4.267.616	24.331.019	18.616.033
Belasting op gouden en zilveren werken	91.755	206.647	—
Totaal	55.417.639	253.800.364	178.378.690

¹⁾ Hieronder begrepen wegens zegel, recht van nota's van makelaars en commissie-nairs in effecten enz. f 229.460 (Beursbel.).
²⁾ Idem f 1.414.053.

INKOMSTEN TEN BATE VAN HET GEMEENTEFONDS.

Benaming der middelen	Dienst 1940/1941 Zuiver bedrag der kohieren tot en met de maand Mei '41	Zuiver bedrag der kohieren voor den dienst 1939/40 tot en m. dezelfde maand v. 1940
Gemeente.f.belast. . .	73.892.929	69.375.617
Opc.verm. t. get. v.50	5.810.941	5.871.444

AFDEELING II. DIENSTJAAR 1940.

Benaming der middelen	Zuivere opbrengst over het tijdvak van 1 Jan. 1940 tot en met de maand Mei 1941
Grondbelasting. († hoofdsom + 20 opcenten op de hoofdsom der gebouwde eigendommen)	10.737.178
Inkomstenbelasting	99.372.938
Vermogensbelasting	20.891.274
Verdedigingsbelasting I.	9.917.027
Opcenten op de Gemeentefondsbelasting	31.053.584
Winstbelasting	22.771.684
Dividend- en tantiëbelasting	11.095.483
Rechten op den invoer	80.071.927
Statistiekrecht	1.650.477
Accijs op zout	2.476.647
Accijs op geslacht	10.988.603
Accijs op wijn	2.248.660
Accijs op gedistilleerd	41.513.129
Accijs op bier	10.282.670
Accijs op suiker	62.088.110
Accijs op tabak	55.954.221
Belasting op gouden en zilverwerken	830.727
Omzetbelasting	108.944.225
Couponbelasting	3.960.070
Rechten en boeten v. zegel	12.647.631
Rechten en boeten v. registratie	18.422.696
Rechten en boeten v. successie, v. overgang bij overlijden en v. schenking	42.037.772
Totaal	659.956.733

OVERZICHT VAN DE INKOMSTEN TEN BATE VAN HET WERKLOOSHEIDSSUBSIDIEFONDS.

Benaming der middelen.	Dienst 1940 Zuiver bedrag kohieren tot en met de maand Mei 1941	Dienst 1941 Zuiver bedrag kohieren tot en met de maand Mei 1941
Grondbelasting (veertig ten honderd van de hoofdsom wegens gebouwde eigendommen en vijf en twintig ten honderd van de hoofdsom wegens ongebouwde eigendommen)	9.708.317	9.063.905
Personeele belasting (tachtig ten honderd van de hoofdsom naar den eersten, tweeden en derden grondslag)	19.057.499	6.535.093
Gemeentefondsbelasting (vijf en twintig opcenten op de hoofdsom)	18.374.063	—
Vermogensbelasting (twee en twintig opcenten op de hoofdsom)	2.568.060	—
Inkomstenbelasting (tien opcenten op de hoofdsom)	5.859.488	—
Totaal	55.567.427	15.598.998

INKOMSTEN TEN BATE VAN HET VERKEERSFONDS.

	Mei 1941	1941	1940
Motorrijtuigenbelasting	669.504	3.970.373	9.955.743
Rijwielbelasting	—	—	—
Totaal	669.504	3.970.373	9.955.743

STATISTIEKEN.

ZILVERPRIJS

GOUDPRIJS

	Londen ¹⁾	N. York ²⁾	A'dam ³⁾	Londen ⁴⁾
17 Juni 1941	23 ¹ / ₁₆	34 ¹ / ₁₆	17 Juni 1941	2125 168/—
18 „ 1941	23 ¹ / ₁₆	34 ¹ / ₁₆	18 „ 1941	2125 168/—
19 „ 1941	23 ¹ / ₁₆	34 ¹ / ₁₆	19 „ 1941	2125 168/—
20 „ 1941	23 ¹ / ₁₆	34 ¹ / ₁₆	20 „ 1941	2125 168/—
21 „ 1941	—	—	21 „ 1941	2125 168/—
22 „ 1941	23 ¹ / ₁₆	34 ¹ / ₁₆	22 „ 1941	2125 168/—
23 Juni 1940	21 ¹ / ₁₆	34 ¹ / ₁₆	24 Juni 1940	— 168/—
23 Aug. 1939	18 ¹ / ₁₆	37 ¹ / ₁₆	23 Aug. 1939	2110 148/6 ¹ / ₂

¹⁾ In pence p. oz. stand. ²⁾ Foreign silver in \$c. p. oz. fine.
³⁾ In gulden per kg 1000/1000. ⁴⁾ In sh. p. oz. fine.

KOERSEN VASTGESTELD DOOR HET NEDERLANDSCHE CLEARINGINSTITUUT.

(met data van vaststelling)

Belga's	30.14	7 Aug. '40	Turksche	—
Zw. Francs.	43.56	11 Oct. '40	Ponden	1.45 29 Dec. '39
Fr. Francs.	3.77	6 Mrt. '41	Lewa (Bulgarije)	2.30 25 Nov. '40
Lires	9.87	3 Sept. '40	Pengoe (Hongarije)	—
Deensche Kr.	36.37	17 Febr. '41	(oude schuld)	36.52 20 Dec. '40
Noorsche Kr.	42.82	21 Dec. '40	Pengoe	—
Zweedsche Kr.	44.85	13 Aug. '40	(nwe. schuld)	45.89 20 Dec. '40
Tjechische Kr.	—	—	Zloty (Polen)	—
(Oude schuld)	6.42	16 Aug. '40	(oude schuld)	35.00 28 Jan. '41
Dinar (Joego-Slavie)	—	—	(nwe. schuld)	37.68 11 Febr. '41
(oude schuld)	3.43	16 Aug. '40	Lei	1.28 24 April '41
Dinar	—	—	—	—
(nwe. schuld)	4.23	16 Aug. '40	—	—

OFFICIEELE WISSELKOERSEN NEDERLANDSCHE BANK.

Valuta's (schriftelijk en t.t.)

	N.-York	Brussel	Zürich	Stockh.	Helsinki
10 Juni 1941	1.88 ³ / ₈	30.14	43.67	44.85 ¹ / ₂	3.81 ¹ / ₂
11 „ 1941	1.88 ³ / ₈	30.14	43.67	44.85 ¹ / ₂	—
12 „ 1941	1.88 ³ / ₈	30.14	43.67	44.85 ¹ / ₂	—
13 „ 1941	1.88 ³ / ₈	30.14	43.67	44.85 ¹ / ₂	—
14 „ 1941	1.88 ³ / ₈	30.14	43.67	44.85 ¹ / ₂	—
16 „ 1941	1.88 ³ / ₈	30.14	43.67	44.85 ¹ / ₂	—
Laagste d.w.	1.88 ³ / ₈	30.11	43.63	44.81	3.81
Hoogste d.w.	1.88 ³ / ₈	30.17	43.71	44.90	3.82
Muntpariteit	1.469	24.906	48.003	66.671	6.266

KOERSEN TE NEW-YORK. (Cable).

Data	London (\$ per £)	Parijs (\$ per 100 fr.)	Berlijn (\$ p. 100 Mk.)	Amsterdam (\$ p. f 100)
17 Juni 1941	4.03 ¹ / ₈	2.32	40.05	—
18 „ 1941	4.03 ¹ / ₈	2.32	—	—
19 „ 1941	4.03 ¹ / ₈	2.33	—	—
20 „ 1941	4.03 ¹ / ₈	2.33	—	—
21 „ 1941	4.03 ¹ / ₈	2.33	—	—
23 „ 1941	4.03 ¹ / ₈	2.33	—	—
24 Juni 1940	3.72	—	40.10 ¹ / ₂	—
Muntpariteit	4.86	3.90 ³ / ₈	23.81 ¹ / ₂	40 ³ / ₈

¹) Nominaal.

KOERSEN TE LONDEN.

Plaatsen en landen	Not. eenh.	16—21 Juni '41 Laagste	21 Juni '41 Hoogste	21 Juni '41	9—14 Juni '41 Laagste	14 Juni '41 Hoogste	14 Juni '41
Officieel:							
New York	\$ p. £	4.02 ¹ / ₈	4.03 ¹ / ₈	4.03	4.02 ¹ / ₈	4.03 ¹ / ₈	4.03
Parijs	Fr. p. £	—	—	—	—	—	—
Stockholm	Kr. p. £	16.85	16.95	16.90	16.85	16.95	16.90
Montreal	\$ p. £	4.43	4.47	4.45	4.43	4.47	4.45
Buenos Aires	Pes. p. £	16.95 ¹ / ₂	17.13	17.04 ³ / ₈	16.95 ¹ / ₂	17.13	17.04 ³ / ₈
Niet-Officieel:							
Alexandrië	P. p. £	97.50	97.50	97.50	97.50	97.50	97.50
Athene	Dr. p. £	525	525	—	525	525	525
Bangkok	Sh. p. £	—	—	—	—	—	—
Bombay	d. p. r.	17.96	17.96	17.96	17.93	17.96	17.96
Budapest	d. p. £	—	—	—	—	—	—
Hongkong	T. p. \$	15.—	16.—	15.—	15.—	15.—	15.—
Istanbul	T. p. £	—	—	—	—	—	—
Kobe	d. p. yen	14.25	14.25	14.25	14.25	14.25	14.25
Lissabon	Escu. p. £	99.80	100.20	100.—	99.80	100.20	100.—
Madrid	Pt. p. £	40.50	40.50	40.50	40.50	40.50	40.50
Montevideo	d. p. p.	—	—	—	—	—	—
Rio de Janeiro	d. p. mil.	—	—	—	—	—	—
Sjanghai	d. p. \$	3.34	3.39	3.34	3.31	3.36	3.36
Singapore	d. p. \$	28.16	28.16	28.16	28.16	28.16	28.16

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Vorderingen	7 Juni 1941	14 Juni 1941
Saldo van 's Rijks Schatkist bij de Nederlandsche Bank	—	—
Saldo b. d. Bank voor Ned. Gemeenten	f 121.059,35	f 236.760,39
Voorschotten op ult. Mei resp. Apr. 1941 aan de gemeenten verstrekt op aan haar uit te keeren hoofdsom der pers. bel., aand. in de hoofdsom der grondbel. en der gem. fondsbel., alsmede op de op die belastingen en op de vermogensbelasting	„ 3.394.487,62	„ 6.120.928,81
Voorschotten aan Ned.-Indië ¹)	„ 138.317.478,73	„ 138.389.450,64
Idem voor Suriname ¹)	„ 10.281.116,69	„ 10.281.116,69
Idem aan Curaçao ¹)	„ 209.788,71	„ 239.788,71
Kasvoord. wegens creditverstreking a. h. buitenland	„ 70.534.557,02	„ 70.411.905,77
Daggeldleeningen tegen onderpand	—	—
Saldo der postrek. van Rijks-comptabelen	„ 68.770.954,40	„ 74.334.622,40
Vordering op het Alg. Burg. Pensioenfond ¹)	„ —	„ —
Vordering op andere Staatsbedr. en instellingen ¹)	„ 36.083.763,41	„ 32.798.562,16
Verplichtingen		
Voorschot door de Ned. Bank ingevolge art. 16 van haar octrooi verstrekt	f 15.000.000,—	f 15.000.000,—
Voorschot door de Ned. Bank in reken.-cour. verstrekt	„ 2.026.444,80	„ 1.586.771,58
Schuld aan de Bank voor Ned. Gemeenten	—	—
Schatkistbiljetten in omloop	„ 140.492.000,—	„ 140.416.000,—
Schatkistpromessen in omloop	„ 1360.100.000,— ²)	„ 1374.400.000,— ²)
Daggeldleeningen	—	—
Zilverbons in omloop	„ 82.790.536,—	„ 82.931.068,—
Schuld opult Mei resp. Apr. '41 aan de gemeenten weg. a. h. uit te keeren hoofds. d. pers. bel., aand. i. d. hoofds. grondb. e. d. gem. fonds. d. d. alsm. op de bel. en op de vermogensbelasting	„ —	„ —
Schuld aan het Alg. Burg. Pensioenfond ¹)	„ 1.754.743,38	„ 296.329,33
Id. aan het Staatsbedr. der P. T. en T. ¹)	„ 160.159.884,83	„ 158.782.584,99
Id. aan andere Staatsbedrijven ¹)	„ 32.735.073,27	„ 32.688.027,44
Id. aan div. instellingen ¹)	„ 221.206.172,04	„ 221.297.136,45

¹) In rekg. crt. met 's Rijks Schatkist ²) Rechtstreeks bij De Nederlandsche Bank f 126.000.000,— ³) Idem f 93.000.000,—

DE NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte balans op 23 Juni 1941.

Activa	
Binnel. Wissels, Promessen, enz.	f 75.500.000
Hfdbank. „ „ „	75.500.000
Bijbank. „ „ „	—
Agentsch. „ „ „	78.355
Papier op het Buitenland	f 284.098.224
Af: Verkocht maar voor de bank nog niet afgelopen	—
Beleeningen incl. voorschotten in rekening-courant op onderpand	f 182.093.347
Hfdbank. „ „ „	146.270.487 ¹)
Bijbank. „ „ „	2.885.221
Agentsch. „ „ „	32.937.639
Op Goederen enz.	f 181.896.548 ¹)
Op Effecten en Ceelen	„ 196.800
Voorschotten aan het Rijk	„ 182.093.348 ¹)
Munt en muntmateriaal: Gouden munten en gouden muntmateriaal	f 1.022.577.231
Zilvermunten, enz.	„ 15.257.939
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfond ¹)	„ 1.037.835.171
Gebouwen en meubelen der Bank	„ 51.627.045
Diverse rekeningen	„ 4.000.000
	„ 211.094.101
	f 1.861.326.244
Passiva	
Kapitaal	f 20.000.000
Reservefond ¹)	„ 5.368.354
Bijzondere reserves	„ 16.583.835
Pensioenfond ¹)	„ 11.772.043
Bankbiljetten in omloop	„ 1.646.189.110
Bankassigatiën in omloop	„ 63.275
Rek.-Courant ¹) Van het Rijk saldo's	f 159.838.312
Van anderen	„ 159.838.312
Diverse rekeningen	„ 1.511.315
	f 1.861.326.244
Beschikbaar metaalsaldo	f 318.613.026
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de bank gerechtigd is	„ 796.532.506
Schatkistpapier, rechtstreeks bij de bank ondergebracht	„ 69.000.000
¹) Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad No. 99)	f 57.977.150

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Gouden muniten ¹) muntmater.	Circulatie	Opseich. schulden	Beschikb. Metaal-saldo	Dehings-perc.
23 Juni '41	1.022.577	1.646.189	159.902	318.613	57
16 „ '41	1.021.869	1.644.988	153.515	322.410	57,5
9 „ '41	1.021.891	1.650.100	159.348	318.055	57
6 Mei '40	1.160.287	1.458.613	255.183	607.042	83

Data	Totaal bedrag disconto's	Schatkist-prom. rechtstr.	Beleeningen	Papier op het buitenl.	Div. reken. (act.)
23 Juni '41	75.578	69.000	182.093	284.098	211.094
16 „ '41	94.575	88.000	181.564	248.453	231.422
9 „ '41	124.575	118.000	185.599	231.422	223.069
6 Mei '40	9.853	—	217.756	720	20,648

¹) Per 1 April 1940 herwaardeering van den goudvoorraad op basis van een depreciatie-percentage van 18 pCt.

GEZAMENLIJKE STATEN VAN DE NATIONALE BANK VAN BELGIË EN VAN DE EMISIEBANK TE BRUSSEL. (in mill. francs)

Data	Goud, specie, deviezen en Rechkredit-kassen	Credit a. h. particuliere bedrijfsleven	Credit aan Staat en openbare lichamen	Overheidsfondsen	Circulatie	Postcheque-ambt	Rekening Courant
12 Juni '41	28.473	562	14.814	1.676	39.666	3.461	1.766
5 „ '41	28.384	560	15.114	1.719	39.669	3.656	1.822
28 Mei '41	28.673	548	14.463	1.742	39.235	3.511	2.048
21 „ '41	28.421	530	15.017	1.735	39.054	3.526	2.491
15 „ '41	28.350	538	14.635	1.735	39.168	3.465	1.994
8 Mei '40	23.606	5394	695	1.480	29.806	—	909

DUITSCHER RIJKSBANK.

Data	Goud en deviezen	Reken-bank-scheine	Andere wissels en schatkistpapier	Beleeningen
15 Juni 1941	77,8	280,3	15.866,5	34,9
7 „ 1941	77,6	270,2	15.845,3	22,0
31 Mei 1941	77,7	256,4	15.917,6	23,2
23 Aug. 1939	77,0	27,2	8.140,0	22,2

Data	Effecten	Diverse Activa	Circulatie	Rekg.-Crt.	Diverse Passiva
15 Juni '41	17,2	989,6	14.706,3	1.935,2	370,3
7 „ '41	25,2	1.322,7	14.904,5	2.051,5	347,4
31 Mei '41	17,5	1.542,4	15.210,3	2.012,2	354,2
23 Aug. '39	982,6	1.380,5	8.709,8	1.195,4	454,8